

مجله‌ی توسعه‌ی آموزش در علوم پزشکی
دوره‌ی ۷، شماره ۱۵، پاییز ۹۳، صفحات ۴۹ تا ۵۹

بررسی عوامل موثر بر کاهش میل به ادامه‌ی تحصیل در دانشجویان مقطع کارشناسی دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز (۱۳۹۰) جواد زارعی^۱، احمد عزیزی^۲، اعظم کاظمی^۳

نویسنده مسؤل: اهواز، دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز، دانشکده‌ی پیراپزشکی، گروه مدیریت و فناوری اطلاعات سلامت azizmaster@gmail.com

دریافت: ۹۲/۱۰/۱۱ پذیرش: ۹۲/۱۲/۲۲

چکیده

زمینه و هدف: پیشرفت تحصیلی دانشجویان یکی از شاخص‌های مهم در ارزیابی کارایی نظام آموزش عالی است. یکی از مسائلی مطرح در پیشرفت تحصیلی بررسی دلایل کاهش میل به ادامه‌ی تحصیل در مقاطع بالاتر می‌باشد. هدف از این مطالعه بررسی عوامل موثر بر کاهش میل به ادامه تحصیل در دانشجویان مقطع کارشناسی بود.

روش بررسی: این مطالعه‌ی توصیفی- مقطعی در پاییز سال ۱۳۹۰ انجام شد. جمعیت مورد مطالعه شامل تمامی دانشجویان سال آخر مقطع کارشناسی دانشکده‌ی پیراپزشکی دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز بود. ابزار جمع‌آوری داده‌ها پرسشنامه‌ای شامل سه بخش اصلی و ۱۶ گویه بود، که روایی و پایایی آن تایید شده بود. برای سنجش پاسخ سوالات از مقایسه پنج قسمتی لیکرت استفاده شد.

یافته‌ها: از مجموع ۲۷۶ دانشجوی مورد مطالعه، ۵۶ نفر (۲۰/۳ درصد) قصد ادامه‌ی تحصیل را نداشتند. در مقایسه بین رشته‌های تحصیلی مختلف، بیشترین آمار مربوط به رشته‌ی رادیوتراپی (۳۰/۴ درصد) و کمترین تعداد مربوط به رشته‌ی هوشبری (۹/۱ درصد) بود. بررسی دلایل مختلف برای کاهش میل به ادامه تحصیل نشان داد که، نداشتن تاثیر در آینده‌ی شغلی و بازار کار (با میانگین ۲/۸) به عنوان مهم‌ترین دلیل و مشکلات خانوادگی (با میانگین ۱/۹) به عنوان کم‌اهمیت‌ترین دلیل موثر بر کاهش میل به ادامه‌ی تحصیل، ذکر شدند.

نتیجه‌گیری: در مجموع می‌توان نتیجه گرفت به استثنای دلیل، کاهش تشویق توسط اساتید و گروه مربوطه سایر دلایل موثر ذکر شده بر کاهش میل به ادامه‌ی تحصیل ناشی از ساختار کلی آموزش عالی بوده، کمتر مربوط به عملکرد گروه‌های آموزشی بود.

واژگان کلیدی: آموزش عالی، دانشجویان کارشناسی، افت تحصیلی

مقدمه

آموزشی تلاش می‌شود تا از طریق تحقیقات مقایسه‌ای بتوان داده‌های سودمندی را برای برنامه‌ریزی‌های آموزشی به دست آورد (۱). از طرف دیگر پیشرفت تحصیلی دانشجویان یکی از شاخص‌های مهم در ارزیابی کارایی نظام آموزش عالی است و تمام کوشش‌های این نظام، در واقع برای جامه‌ی عمل پوشاندن به این امر است (۲). عوامل متعددی بر پیشرفت

امروزه نظام آموزشی در تمامی کشورهای جهان از اهمیت زیادی برخوردار است و تلاش می‌گردد تا در راستای ارتقای سطح کیفی و کمی آموزش عالی اقدامات مطلوبی صورت گیرد. در این زمینه می‌توان به مقایسه‌ی ویژگی‌های افراد موفق و ناموفق در زمینه‌ی پیشرفت تحصیلی پرداخته و اطلاعات ارزشمندی در این زمینه کسب کرد. بنابراین در حیطه‌ی مدیریت

۱- دانشجوی دکترای مدیریت اطلاعات سلامت، گروه مدیریت و فناوری اطلاعات سلامت، دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز

۲- کارشناس ارشد مدارک پزشکی، مربی دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز

۳- دانشجوی کارشناسی ارشد فناوری اطلاعات سلامت، دانشگاه علوم پزشکی شیراز

کاهش میل به تحصیل در مقاطع بالاتر می‌باشد. اینها مشکلاتی هستند که سبب افت علمی کشور، تضییع منابع اقتصادی و انسانی، بی تفاوتی و بی انگیزه شدن دانشجو نسبت به مسایل اجتماعی و ایجاد اختلالات روانی در زندگی فردی و اجتماعی وی می‌گردد (۳).

یکی از پرسش‌های همیشگی برای برنامه ریزان آموزش عالی این است که چرا برخی از دانشجویان پس از ورود به دانشگاه ترک تحصیل نموده، یا دیگر علاقه‌ای به ادامه‌ی تحصیل در مقاطع بالاتر ندارند (۱۸). عوامل مختلفی در دوران دانشجویی می‌تواند سبب علاقه و نگرش مثبت نسبت به رشته‌ی تحصیلی و یا برعکس منجر به دلزدگی، خستگی یا ناامیدی از ادامه‌ی تحصیل شوند (۳). به هرحال از میان کسانی که موفق به عبور از کنکور و سایر مشکلات ورود به دانشگاه می‌شوند، تعدادی به دلیل نارضایتی از رشته‌ی تحصیلی خود، از ادامه‌ی تحصیل منصرف شده و یا ناامیدانه تن به ادامه‌ی تحصیل می‌دهند (۱۸). بررسی دلایل عدم میل به ادامه‌ی تحصیل دانشجویان در مقاطع بالاتر می‌تواند راهگشای خوبی برای مدیران و برنامه ریزان آموزش عالی در ریشه‌یابی مشکلات آموزشی باشد. همچنین نیاز کشور به ادامه‌ی تحصیل بایستی سنجیده شود تا وزارتخانه متبوع بتواند براساس این نتایج سیاست‌های خود را تعیین نموده، با توجه به تقاضای موجود برای ادامه‌ی تحصیل در رشته‌های مختلف برنامه‌های پذیرش دانشجو در مقاطع تحصیلات تکمیلی را تدوین نماید. بررسی‌های اولیه پژوهشگر نشان داد که در ایران مطالعات کمی در خصوص دلایل کاهش میل به ادامه‌ی تحصیل دانشجویان در مقاطع بالاتر انجام شده است. لذا با هدف شناسایی دلایل کاهش میل به ادامه‌ی تحصیل دانشجویان این مطالعه انجام گردید. هدف از این مطالعه بررسی دلایل مرتبط و غیر مرتبط با ساختار آموزشی در کاهش میل به ادامه‌ی تحصیل دانشجویان در مقاطع بالاتر بود. در واقع در این مطالعه این موضوع را مورد بررسی

تحصیلی دانشجویان تاثیرگذار است. برخی پیشرفت تحصیلی را مرتبط با نوع رشته‌ی تحصیلی دانسته و دلیل افت یا موفقیت تحصیلی دانشجویان را ناشی از نوع رشته و علاقه فرد نسبت به آن می‌دانند (۳). برخی دیگر رضایت از تحصیل را در پیشرفت تحصیلی دانشجویان موثر می‌دانند (۴). دسته‌ای از مطالعات به بررسی ارتباط پیشرفت تحصیلی با شرایط دانشگاه محل تحصیل پرداخته‌اند، و تاثیر محیط آموزشی، اساتید و امکانات آموزشی بر پیشرفت را مورد بررسی قرار داده‌اند (۶ و ۵). مطالعات دیگری شرایط اقتصادی و اجتماعی به‌خصوص جایگاه شغلی و بازارکار را در پیشرفت تحصیلی دانشجویان موثر می‌دانند (۳ و ۷). ویژگی‌های فردی نظیر جنسیت، سن، تاهل، بومی یا خوابگاهی بودن دانشجو (۹-۸)، نژاد و قومیت (۱۰) و معدل دیپلم، نوع دیپلم، و نوع سهمیه‌ی ورودی به دانشگاه (۱۱)، نیز به عنوان برخی از عوامل موثر بر پیشرفت تحصیلی دانشجویان ذکر شده است. برخی دیگر از مطالعات به بررسی ارتباط بین عوامل روانشناسی با پیشرفت تحصیلی دانشجویان پرداخته‌اند، و افسردگی، استرس و سلامت روان را از جمله عوامل تاثیر گذار بر پیشرفت تحصیلی دانشجویان معرفی کرده‌اند (۱۵-۱۲). همانطور که اشاره شد پیشرفت تحصیلی و عوامل موثر بر آن همواره مورد توجه محققین و برنامه ریزان نظام آموزش عالی بوده است. زیرا پیشرفت تحصیلی ارتباط تنگاتنگی با کارآمدی نظام آموزشی دارد (۱۶).

اهمیت پیشرفت تحصیلی و در نتیجه کارایی آموزشی برای نظام آموزش عالی، در سال‌های اخیر بیشتر شده است. زیرا دانشگاه‌ها در دو دهه‌ی اخیر با چالش‌های جدیدی مواجه شده‌اند. رشد تقاضای اجتماعی برای ورود به دانشگاه‌ها، افزایش هزینه‌های آموزشی و کمبود منابع مالی دانشگاه‌ها، رشد سریع فناوری اطلاعات و جهانی شدن، تغییر ساختار مدیریت دانشگاه از جمله این چالش‌ها هستند (۱۷). یکی از مسایل مطرح در پیشرفت تحصیلی بررسی دلایل افت تحصیلی، ترک تحصیل و

جمعیت مورد مطالعه مورد مطالعه ۲۷۶ نفر بود. ابزار مورد استفاده برای گردآوری داده پرسشنامه پژوهشگر ساخته بود. برای طراحی پرسشنامه پژوهشگران، ابتدا با برخی از دانشجویان و افراد تازه فارغ التحصیل شده در رشته‌های مورد مطالعه که قصد ادامه‌ی تحصیل را نداشته، مصاحبه نمودند و از آن‌ها در مورد علت عدم میل به ادامه‌ی تحصیل سوال گردید. سپس از برخی از افراد متخصص و صاحب نظر (اعضای هیات علمی) در خصوص دلایل عدم میل به ادامه‌ی تحصیل در دانشجویان مقطع کارشناسی نظرخواهی گردید. همچنین برخی از مطالعات داخلی و خارجی مرتبط نیاز برای طراحی پرسشنامه مورد بررسی قرار گرفتند. پس از طراحی اولیه‌ی پرسشنامه، برای تایید روایی صوری و محتوایی، پرسشنامه در اختیار ۱۰ نفر از اعضای هیات علمی (با سابقه‌ی کار به‌عنوان استاد مشاور تحصیلی) در چند دانشکده‌ی پیراپزشکی مختلف در کشور، قرار داده شد. پرسشنامه‌ی اولیه به همراه توضیحاتی در مورد اهداف پژوهش، از طریق پست الکترونیک برای این افراد ارسال گردید. سپس تلفنی با تک تک این افراد تماس گرفته شد و از این افراد درخواست گردید تا با توجه به اهداف پژوهش، گویه‌های پرسشنامه را از نظر ضرورت محتوا، شیوایی و شفافیت مورد بررسی قرار دهند. پس از جمع‌آوری و جمع‌بندی نظرات اعضای هیات علمی، اصلاحات مورد نظر در پرسشنامه داده شد، و پرسشنامه‌ی نهایی گردید. برای پایایی پرسشنامه از آزمون آلفای کرونباخ استفاده گردید، تعداد ۲۰ پرسشنامه در اختیار ۲۰ دانشجو قرار داده شد، ضریب به دست آمده ۰.۸۸٪ بود که نشان دهنده پایایی ابزار بود.

پرسشنامه‌ی نهایی شامل سه بخش کلی بود. بخش اول حاوی اطلاعات عمومی دانشجو (شامل: سن، جنس، وضعیت تاهل، رشته‌ی تحصیلی، دوره‌ی روزانه یا شبانه و مقطع پیوسته یا ناپیوسته) بود. بخش سوم شامل یک سوال اصلی در خصوص تصمیم به ادامه‌ی تحصیل به‌صورت: بلی، فعلا قصد ادامه تحصیل ندارم یا خیر (قصد ادامه تحصیل را دیگر ندارم) بود. بخش سوم

قرار داده‌ایم که مهم‌ترین دلایل کاهش میل به ادامه‌ی تحصیل دانشجویان به ترتیب کدام هستند و درجه‌ی اهمیت آن‌ها در گروه‌های جنسی، تحصیلی و سنی مختلف چگونه است. دلیل انتخاب دانشکده‌ی پیراپزشکی جندی شاپور اهواز برای این تحقیق در وهله‌ی اول وجود رشته‌های متعدد تحصیلی در این دانشکده در مقاطع کارشناسی پیوسته و ناپیوسته بود که امکان جمع‌آوری اطلاعات از تعداد زیادی از دانشجویان را فراهم می‌ساخت. و در وهله‌ی دوم وجود دوره‌ی روزانه و شبانه و گروه‌های آموزشی مختلف در این دانشکده بود.

نتایج این مطالعه می‌تواند به برنامه‌ریزان آموزشی در وزارت بهداشت، معاونت‌های آموزشی دانشگاه‌های علوم پزشکی، گروه‌های آموزشی رشته‌های رادیولوژی، رادیوتراپی، تغذیه، علوم آزمایشگاهی، تغذیه، مدارک پزشکی و کتابداری و اطلاع-رسانی پزشکی، در شناخت مشکلات آموزشی موثر بر پیشرفت تحصیلی و بهبود انگیزه‌ی دانشجویان کمک کند. از طرف دیگر قبولی دانشجویان در مقطع بالاتر نشان دهنده‌ی عملکرد مثبت گروه‌های آموزشی می‌باشد، لذا یافته‌های این مطالعه می‌تواند به گروه‌های آموزشی در ارتقای عملکرد آموزشی خود کمک کند.

روش بررسی

این پژوهش یک مطالعه‌ی توصیفی-مقطعی می‌باشد که در پاییز سال ۱۳۹۰ انجام شده است. با توجه به اینکه هدف اصلی این فرایند بررسی دلایل عدم میل به ادامه‌ی تحصیل در دانشجویان مقطع کارشناسی بود. بنابراین جامعه‌ی پژوهش شامل تمامی دانشجویان مقطع کارشناسی دانشکده‌ی پیراپزشکی دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز بود. معیار ورود در این مطالعه گذراندن حداقل ۲ ترم تحصیلی برای دانشجویان مقطع کارشناسی ناپیوسته و ۶ ترم برای دانشجویان مقطع کارشناسی پیوسته در دانشگاه بود. بنابراین در این مطالعه دانشجویان ترم ۳ و ۴ کارشناسی ناپیوسته و ۷ و ۸ کارشناسی پیوسته مورد مطالعه قرار گرفتند. روش نمونه‌گیری سرشماری و

شامل نه سوال مرتبط با بررسی علل کاهش میل به ادامه‌ی تحصیل در مقاطع بالاتر، بود.

برای سنجش سوالات مرتبط با دلایل کاهش میل به ادامه تحصیل (بخش سوم) از مقیاس رتبه بندی پنج قسمتی لیکرت استفاده (۴-۰) استفاده گردید، که در آن ۴ برای تاثیر زیاد، ۳ تاثیر متوسط، ۲ تاثیر کم، ۱ تاثیر خیلی کم و ۰ برای عدم تاثیر، در نظر گرفته شده بود. برای گردآوری داده‌ها این پرسشنامه‌ها در اختیار جامعه‌ی پژوهش قرار گرفت. برای سهولت در جمع آوری اطلاعات در هر ورودی از نماینده کلاس یا برخی از دانشجویان مطلع خواسته شد تا در صورت اطلاع، دانشجویانی را که قصد ادامه‌ی تحصیل نداشتند، را معرفی کنند. در صورتی هم که در یک ورودی اطلاعات دقیقی از دانشجویانی که قصد ادامه‌ی تحصیل اطلاع نداشتند، وجود نداشت پرسشنامه در اختیار همه دانشجویان آن ورودی قرار می‌گرفت.

در هنگام توزیع پرسشنامه توضیحاتی در مورد هدف، سوالات و نحوه‌ی تکمیل پرسشنامه به افراد داده شد. ابتدا از افراد خواسته شد که به سوال مربوط به "تصمیم به ادامه‌ی تحصیل" پاسخ دهند. در صورت پاسخ "بلی" به سوال تصمیم به ادامه‌ی تحصیل، یا پاسخ به گزینه‌ی "فعلاً قصد ادامه تحصیل ندارم"، این افراد از مطالعه خارج می‌شدند. تنها در صورت پاسخ خیر به سوال مورد نظر این افراد وارد مطالعه می‌شدند. پس از جمع آوری پرسشنامه‌های تکمیل شده، به منظور تحلیل داده‌ها از آمار توصیفی (میانگین، فراوانی و فراوانی نسبی) استفاده گردید. با توجه به استفاده از مقیاس رتبه-بندی لیکرت در نه سوال مربوط به دلایل کاهش میل به ادامه‌ی تحصیل، پاسخ سوالات به صورت میانگین از ۴ بیان گردید.

یافته‌ها

الف) اطلاعات کلی دانشجویانی که قصد ادامه‌ی تحصیل نداشتند.

نتایج مطالعه نشان داد که از کل ۲۷۶ دانشجوی مورد بررسی، ۵۶ نفر قصد ادامه‌ی تحصیل را نداشتند (۲۰/۳ درصد). از مجموع این ۵۶ دانشجو، ۶۷/۴ درصد (۲۶ نفر) را دانشجویان دختر و ۵۳/۶ درصد (۳۰ نفر) را دانشجویان پسر تشکیل می‌دادند. دامنه‌ی سنی آن‌ها ۲۱-۳۱ سال و میانگین سنی آن‌ها $22/5 \pm 1/8$ سال بود. از نظر وضعیت تاهل، ۹۱/۱ درصد (۵۱ نفر) مجرد ۸/۹ درصد (۵ نفر) متأهل بودند. از نظر مقطع تحصیلی، ۶۷/۹ درصد (۳۸ نفر) را مقطع کارشناسی پیوسته و ۳۲/۱ درصد (۱۸ نفر) را مقطع کارشناسی ناپیوسته تشکیل می‌دادند. ۹۲/۹ درصد (۵۲ نفر) در دوره‌ی روزانه و ۷/۱ درصد (۴ نفر) در دوره‌ی شبانه مشغول تحصیل بودند.

در مقایسه بین رشته‌های تحصیلی مختلف، نتایج نشان داد که از کل دانشجویانی که قصد ادامه‌ی تحصیل نداشتند، به ترتیب بیشترین تعداد مربوط به رشته‌های رادیوتراپی (۳۰/۴ درصد) و کمترین تعداد مربوط به رشته‌ی هوشبری (۹/۱ درصد) بود. (جدول ۱)

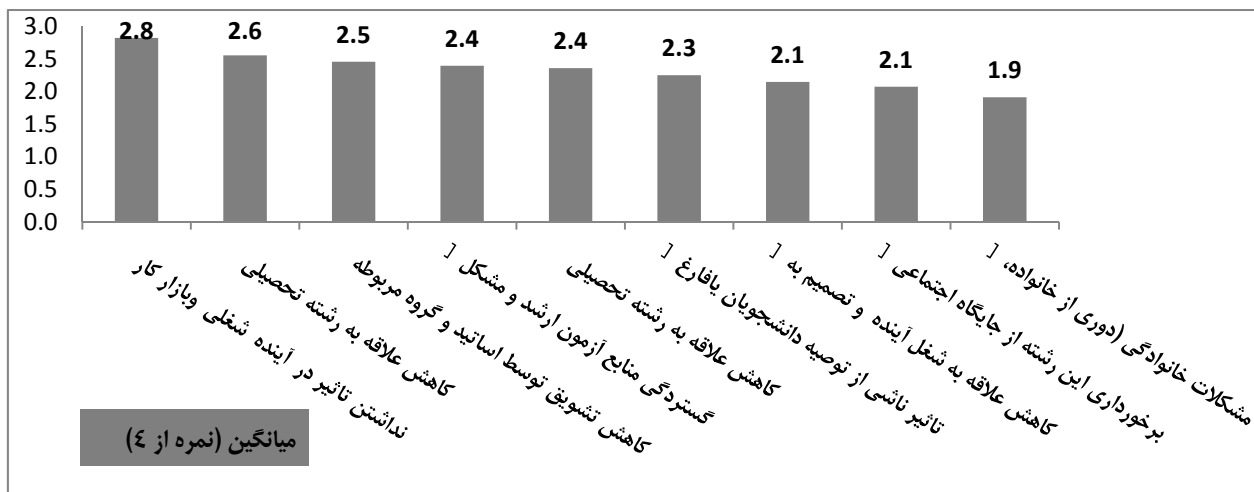
ب) بررسی دلایل کاهش میل به ادامه‌ی تحصیل در مقطع بالاتر در خصوص عوامل موثر بر کاهش میل به ادامه‌ی تحصیل بر حسب میانگین امتیاز به ترتیب اولویت: نداشتن تاثیر در آینده شغلی و بازار کار (با میانگین ۲/۸)، به عنوان مهم‌ترین عامل موثر بر کاهش میل به ادامه تحصیل بیان شد. مشکلات خانوادگی (با میانگین ۱/۹) به عنوان کمترین عوامل موثر بر کاهش میل به ادامه‌ی تحصیل معرفی شد (نمودار ۱).

ج) بررسی دلایل کاهش میل به ادامه‌ی تحصیل در دانشجویان بر اساس ویژگی‌های دموگرافیک:

در دو جنس تفاوت چندانی در دلایل کاهش میل به ادامه‌ی تحصیل مشاهده نمی‌شود. هر دو جنس "نداشتن تاثیر در آینده‌ی شغلی و بازار کار" را اصلی‌ترین عامل موثر بر کاهش میل به ادامه‌ی تحصیل ذکر کرده بودند. دلایل کاهش میل به ادامه‌ی تحصیل در دانشجویان مجرد و متأهل با یکدیگر تفاوت زیادی

د) بررسی دلایل کاهش میل به ادامه تحصیل در دانشجویان بر اساس ویژگی‌های تحصیلی: تفاوت‌هایی در کاهش میل به ادامه‌ی تحصیل در دانشجویان روزانه با شبانه، و در مقطع پیوسته با ناپیوسته، وجود داشت (جدول ۳).

داشت. به‌طوری که در دانشجویان متأهل مشکلات خانوادگی به‌عنوان مهم‌ترین علت برای کاهش میل به ادامه‌ی تحصیل معرفی شده بود اما در دانشجویان مجرد مشکلات خانوادگی به‌عنوان کمترین عامل موثر در کاهش میل به ادامه‌ی تحصیل بیان شده بود (جدول ۲).

نمودار ۱: مقایسه‌ی دلایل کاهش میل به ادامه‌ی تحصیل در دانشجویان مقطع کارشناسی به ترتیب رتبه

جدول ۱: توزیع فراوانی دانشجویانی که قصد ادامه‌ی تحصیل نداشتند برحسب رشته‌ی تحصیلی

رشته‌ی تحصیلی	تعداد کل دانشجویان	تعداد دانشجویانی که قصد ادامه‌ی تحصیل نداشتند	فراوانی نسبی دانشجویانی که قصد ادامه‌ی تحصیل نداشتند
رادیوترابی	۲۳	۷	۳۰٪/۴
رادیولوژی	۴۸	۱۲	۲۵٪
مدارک پزشکی	۴۱	۱۰	۲۴٪/۴
علوم آزمایشگاهی	۸۰	۱۷	۲۱٪/۳
تغذیه	۳۱	۵	۱۶٪/۱
کتابداری	۹	۱	۱۱٪/۱
هوشبری	۴۴	۴	۹٪/۱
جمع کل	۲۷۶	۵۶	۲۰٪/۳

جدول ۲: مقایسه‌ی میانگین دلایل کاهش میل به ادامه‌ی تحصیل در دانشجویان کارشناسی بر حسب ویژگی‌های دموگرافیک دانشجویان

مجموع	سن		وضعیت تاهل		جنسیت		ویژگی‌های دموگرافیک
	گروه سنی ۲۱-۲۴ سال	گروه سنی ۲۴-۳۱ سال	متاهل	مجرد	دانشجویان دختر	دانشجویان پسر	
۲/۶	۲/۴	۲/۶	۲	۲/۶	۲/۶	۲/۵	کاهش علاقه به رشته‌ی تحصیلی
۲/۵	۱/۸	۲/۵	۱/۶	۲/۵	۲/۷	۲/۲	کاهش تشویق توسط اساتید و گروه مربوطه
۲/۸	۱/۸	۲/۹	۲	۲/۹	۲/۹	۲/۸	نداشتن تاثیر در آینده شغلی و بازار کار
۲/۴	۲/۵	۲/۴	۱/۶	۲/۵	۲/۷	۲/۱	گسترده‌ی منابع آزمون ارشد و مشکل بودن آزمون کارشناسی ارشد
۱/۹	۱/۶	۱/۹	۳/۴	۱/۸	۲	۱/۸	مشکلات خانوادگی (دوری از خانواده، تاهل و ...)
۲/۲	۰/۸	۲/۳	۱/۲	۲/۲	۲	۲/۳	کاهش علاقه به شغل آینده و تصمیم به تغییر شغل
۲/۳	۱/۸	۲/۳	۱	۲/۴	۲/۳	۲/۲	تاثیر ناشی از توصیه‌ی دانشجویان یا دانش آموخته ارشد مبنی بر مفید نبودن ادامه‌ی تحصیل در این رشته
۲/۱	۲	۲/۱	۱/۳	۲/۱	۱/۹	۲/۲	برخورداری این رشته از جایگاه اجتماعی پایین در جامعه
۲/۴	۱/۸	۲/۴	۲/۴	۲/۴	۲/۵	۲/۲	خستگی از تحصیل

جدول ۳: مقایسه‌ی میانگین دلایل کاهش میل به ادامه‌ی تحصیل در دانشجویان کارشناسی بر حسب ویژگی‌های تحصیلی دانشجویان

مجموع	مقطع تحصیلی		دوره تحصیلی		ویژگی‌های تحصیلی
	کارشناسی ناپیوسته	کارشناسی پیوسته	دوره شبانه	دوره روزانه	
۲/۶	۲/۷	۲/۵	۲/۳	۲/۶	دلایل کاهش میل به ادامه‌ی تحصیل
۲/۵	۱/۹	۲/۷	۲/۵	۲/۵	کاهش علاقه به رشته‌ی تحصیلی
۲/۸	۲/۶	۲/۹	۱/۵	۲/۹	کاهش تشویق توسط اساتید و گروه مربوطه
۲/۴	۱/۶	۲/۸	۳/۳	۲/۳	نداشتن تاثیر در آینده شغلی و بازار کار
۱/۹	۱/۷	۲	۱/۳	۲	گسترده‌ی منابع آزمون ارشد و مشکل بودن آزمون کارشناسی ارشد
۲/۲	۱/۷	۲/۴	۱/۳	۲/۲	مشکلات خانوادگی (دوری از خانواده، تاهل و ...)
۲/۳	۲	۲/۴	۱/۳	۲/۳	کاهش علاقه به شغل آینده و تصمیم به تغییر شغل
۲/۳	۲	۲/۴	۱/۳	۲/۳	تاثیر ناشی از توصیه‌ی دانشجویان یا دانش آموخته ارشد مبنی بر مفید نبودن ادامه تحصیل در این رشته
۲/۱	۲/۱	۲/۱	۲/۳	۲/۱	برخورداری این رشته از جایگاه اجتماعی پایین در جامعه
۲/۴	۲/۱	۲/۵	۱/۸	۲/۴	خستگی از تحصیل

بحث

قصد ادامه‌ی تحصیل را نداشتند، ۳۰ نفر را پسران تشکیل می‌دادند. با توجه به اینکه موضوع اشتغال برای پسران از اهمیت بیشتری برخوردار است، لذا به نظر می‌رسد که بسیاری از دانشجویان پسر، ادامه‌ی تحصیل را فرصتی برای اشتغال بهتر در آینده نمی‌دانند. بنابراین برای حل این مشکل نیاز است که برنامه‌ریزان آموزشی عالی در سیاست‌های گسترش کمی آموزش عالی تجدیدنظر کنند. باید پذیرش دانشجو و افزایش ظرفیت تحصیلات تکمیلی متناسب با نیازهای کشور و بازار کار باشد. دلیل دیگر برای کاهش میل به ادامه‌ی تحصیل کاهش علاقه به رشته‌ی تحصیلی بود. این دلیل هم می‌تواند ناشی از شرایط نامسمن بازار کار برای دانش‌آموختگان در ایران باشد و هم ناشی از انتخاب رشته‌ی نادرست دانشجویان در کنکور سراسری باشد. مطلق و همکاران (۱۳۸۷ شمسی) پژوهشی تحت عنوان "علل مشروط شدن دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی اهواز" انجام دادند. در این پژوهش از جمله علل مشروطی دانشجویان، ویژگی‌های رشته‌ی تحصیلی و علاقه‌ی دانشجو به رشته‌ی تحصیلی خود عنوان شد. به طوری که دانشجویان مشروط علاقه‌ی پایینی به رشته‌ی تحصیلی خود داشتند (۲۹). علاقه به رشته‌ی تحصیلی یکی از عوامل مهم در موفقیت تحصیلی دانشجویان می‌باشد (۶). به خاطر شرایط کنکور سراسری و نحوه‌ی پذیرش در دانشگاه‌های دولتی ممکن است که خیلی از دانشجویان رشته‌ی تحصیلی خود را با علاقه انتخاب نکرده باشند. این مشکل زمانی حادتر می‌شود که سرفصل‌های دروس هم مورد علاقه دانشجویان نباشد یا به نظر آن‌ها این سرفصل‌ها کاربردی نباشد. برای نمونه مطالعه‌ی بیگدلی و همکاران (۱۳۸۲ شمسی) بر روی عوامل موثر در انتخاب رشته‌ی تحصیلی و تغییر نگرش دانشجویان کتابداری و روانشناسی بالینی در دانشگاه شهید چمران اهواز نشان داد که اکثریت دانشجویان کتابداری، رشته‌ی تحصیلی خود را بدون شناخت درست و علاقه‌ی واقعی انتخاب کرده بودند، و در مقایسه با

در مطالعه‌ی حاضر ۵۶ نفر از ۲۷۶ دانشجو (حدود ۲۰ درصد) قصد ادامه‌ی تحصیل را نداشتند. مهم‌ترین دلیل بی‌انگیزگی دانشجویان برای ادامه‌ی تحصیل، نداشتن تاثیر در آینده‌ی شغلی و بازار کار بود. در واقع دانشجویان اعتقاد داشتند که ادامه‌ی تحصیل و داشتن مدرک تحصیلی بالاتر کمکی به آن‌ها در پیدا کردن شغل و جذب در بازار کار نمی‌کند. برخی از مطالعات داخلی، مانند پژوهش حاج خیاط (۱۳۸۲ شمسی)، قانعی راد (۱۳۸۴ شمسی)، کریمی و همکاران (۲۰۱۰ میلادی) و سامی (۲۰۱۲ میلادی) مساله‌ی جذب فارغ‌التحصیلان دانشگاهی در بازار کار، را یکی از بزرگترین مشکلات نظام آموزش عالی در ایران عنوان کرده‌اند (۱۹-۲۲). در سال‌های اخیر نظام آموزش عالی در ایران با دو چالش روبرو شده است. چالش اول عدم تناسب بین دانش‌آموختگان، بازار کار و نیازهای کشور است و چالش دیگر بالارفتن پذیرش دانشگاه‌ها و سیاست‌های توسعه‌ی کمی آموزش عالی است. هر دو چالش منجر به افزایش تعداد بسیار زیاد دانش‌آموختگان بیکار شده است. بیشتر مطالعات انجام شده در خصوص اشتغال، بیکاری و بازار کار در ایران به آن پرداخته‌اند (۲۸-۲۳). برای نمونه عزیزی (۱۳۸۳) در مطالعه‌ی خود بیکاری دانش‌آموختگان دانشگاه‌ها را ناشی از سیاست‌های نامناسب در افزایش جمعیت دانشجو به کل جمعیت کشور می‌داند (۲۳). انتظاری (۱۳۸۸ شمسی) در مطالعه‌ی خود بیان می‌کند که بین آموزش عالی و بازار کار در ایران هماهنگی وجود ندارد (۲۴). حاج خیاط (۱۳۸۲ شمسی)، بیکاری دانش‌آموختگان دانشگاهی را به عنوان تهدیدی برای اقتصاد ایران بیان کرده است (۱۹). یافته‌ی دیگری که در این پژوهش دلیلی بر این ادعاست، بالاتر بودن کاهش میل به ادامه‌ی تحصیل در دانشجویان پسر بود. در حالی که از مجموع ۲۷۶ دانشجوی مورد مطالعه فقط ۷۵ نفر پسر بودند، اما از ۵۶ دانشجویی که

دانشجویان روانشناسی، از انگیزه و رضایت کمتری برخوردار بودند. با اینکه دانشجویان کتابداری نسبت به استخدام و آینده‌ی شغلی خویش امیدوارتر بودند، درصد قابل توجهی از آنان بی‌تفاوت به تحصیل خود ادامه می‌دادند. همچنین دانشجویان کتابداری از محتوا و سرفصل بسیاری از دروس خود ناراضی بوده و آن‌ها را غیرروزآمد و نامناسب می‌دانستند (۱۸). مطالعه‌ی کبیرزاده و همکاران (۱۳۹۱ شمسی) در دانشگاه علوم پزشکی مازندران در مورد دلایل انتخاب رشته‌ی مدارک پزشکی و فناوری اطلاعات سلامت توسط دانشجویان، نشان داد که دانشجویان هر دو رشته هنگام انتخاب رشته در کنکور سراسری آگاهی کمی نسبت به رشته‌ی خود داشته‌اند، به طوری که تنها ۲۵ درصد از دانشجویان فناوری اطلاعات سلامت و ۱۵/۸ درصد دانشجویان مدارک پزشکی رشته‌ی خود را بر اساس آگاهی از آن انتخاب کرده بودند (۳۰).

یکی دیگر از دلایل موثر برای کاهش میل به ادامه‌ی تحصیل، کاهش تشویق توسط اساتید و گروه مربوطه برای ادامه‌ی تحصیل بود. این موضوع می‌تواند برای معاونت آموزشی دانشگاه به‌عنوان زنگ خطری باشد. در یک گروه آموزشی، استاد راهنما و مدیر گروه نقش مهمی در برنامه ریزی برای پیشرفت تحصیلی دانشجویان دارند. انتخاب نادرست این افراد می‌تواند اثرات نامطلوبی بر موفقیت تحصیلی دانشجویان داشته باشد. در مطالعه‌ی جبرائیلی و همکاران (۱۳۹۰ شمسی) در دانشگاه علوم پزشکی ارومیه، عدم ایجاد انگیزه و رابطه‌ی ضعیف استاد - دانشجو از جمله عوامل موثر بر افت تحصیلی دانشجویان استعداد درخشان ذکر شدند (۳۱). کوکلی (۲۰۰۰ میلادی) نیز تشویق اساتید را یکی از عوامل موثر در باقی ماندن دانشجویان در دانشگاه معرفی می‌کند (۳۲). بنابراین افرادی باید برای مدیریت گروه‌ها و اساتید راهنما انتخاب شوند که ضمن توانایی علمی، دارای توانایی رهبری و مدیریت آموزشی نیز باشند.

دانشجویان شبانه، گروه سنی بالای ۲۴ سال و همچنین

دانشجویان کارشناسی پیوسته، گستردگی منابع آزمون ارشد و مشکل بودن آزمون کارشناسی ارشد را یکی از دلایل عمده کاهش میل به ادامه‌ی تحصیل بیان کرده بودند. یکی از مشکلات برای شرکت در آزمون کارشناسی ارشد مشخص نبودن دقیق منابع آزمون است. اگرچه هر ساله در زمان ثبت نام منابع آزمون هر درس به همراه ضرایب آن در دفترچه راهنمای آزمون ذکر می‌گردد، اما بسیاری از دانشجویان اعتقاد دارند که بین منابع اعلام شده و سوالات آزمون همخوانی وجود ندارد، و طراحان سوال از منابع دیگری برای طرح سوالات استفاده می‌کنند. بنابراین توصیه می‌گردد تا گروه‌های آموزشی برنامه‌هایی برای آشنایی دانشجویان با منابع آزمون ارشد داشته باشند، به روز بودن دانش اساتید و تاکید آن‌ها در تدریس بر نکات مهم امتحانی می‌تواند در کاهش ترس دانشجویان از آزمون کارشناسی ارشد موثر باشد.

در دانشجویان متاهل همانطور که انتظار می‌رفت مشکلات خانوادگی (دوری از خانواده، تاهل و غیره) مهم‌ترین دلیل برای کاهش میل به ادامه‌ی تحصیل ذکر شده بود. اما در بیشتر دانشجویان مشکلات خانوادگی (دوری از خانواده، تاهل و غیره) تاثیر کمی در کاهش میل به ادامه‌ی تحصیل داشت. مطالعه‌ی عالی خانی و همکاران (۱۳۸۶ شمسی) در مورد افت تحصیلی دانشجویان، نشان داد که افت تحصیلی در دانشجویان متاهل بیشتر است (۳۳). تقریبی و همکاران (۱۳۸۹ شمسی) نیز در مطالعه‌ی خود، تاهل را یکی از عوامل موثر در افت تحصیلی دانشجویان ذکر کرده‌اند (۳۴).

نتیجه گیری

در مجموع می‌توان نتیجه گرفت به استثنای دلیل "کاهش تشویق توسط اساتید و گروه مربوطه" سایر دلایل موثر ذکر شده بر کاهش میل به ادامه‌ی تحصیل ناشی از ساختار کلی آموزش عالی بوده، کمتر مربوط به عملکرد گروه‌های آموزشی است. از آنجا که برخی از موارد موثر نظیر کمبود اشتغال، سیاست‌های

بیمارستان‌های محل کارآموزی، برخوردهای غیرحرفه‌ای کارکنان بیمارستان، درگیری با بیمار یا همراهان وی دچار سرخوردگی از رشته‌ی تحصیلی و شغل آینده گردند. در چنین مواردی اساتید گروه می‌توانند با دادن دلگرمی و مشاوره‌های مناسب دیدگاه دانشجویان نسبت به رشته را تغییر دهند. همچنین در دانشجویانی نیز که این رشته را از روی اجبار و بدون علاقه انتخاب کرده‌اند، باز این گروه و اساتیدند که می‌توانند دانشجویان را نسبت به ادامه‌ی تحصیل دلگرم نمایند.

References

- 1- Alagheband A. Principles of educational management. 20th ed. Tehran: Ravan Publications; 2008.[Persian]
- 2- Alibakhshi SZ, Zare H. Effect of teaching self-regulated learning and study skills on the academic achievement of university students. *Journal of Applied Psychology*. 2010; 4(15): 69-80. [Persian]
- 3- Hedjazi Y. Factors contributing to the students' selection for agricultural college. *Iranian Agricultural Extension and Education Journal*. 2005; 2(1):41-54. [Persian]
- 4- Edraki M, Rambod M, Abdoli R. The relationship between nursing students' educational satisfaction and their academic success. *Iranian Journal of Medical Education*. 2011; 11 (1):32-9. [Persian]
- 5- Adhami A, Javadi Y, Haghdoost A. Relationship between facilities and manpower of basic sciences departments and academic achievement of medical students in Kerman. *The J Qazvin Univ Med Sci*. 2002; 6 (2):56-63. [Persian]
- 6- Haerizadeh SA, Asgharpour AR, Noghani M,

کلان نظام آموزشی، سرفصل‌های رشته‌ی تحصیلی و نحوه‌ی برگزاری آزمون ارشد را نمی‌توان تغییر یا حذف نمود، لذا نقش گروه‌های آموزشی در تشویق دانشجویان و به حداقل رساندن اثرات عوامل منفی پررنگ تر می‌گردد. گروه‌های آموزشی باید متناسب با تفاوت‌های فردی دانشجویان برای پشرفت تحصیلی آن‌ها برنامه‌ریزی نمایند. برنامه ریزی و ایجاد انگیزه در دانشجویان باید از ترم اول تحصیلی و بدو ورود آن‌ها به دوره آغاز گردد. در رشته‌های پیراپزشکی برخی از دانشجویان ممکن است که در دوره‌ی کارآموزی به دلیل شرایط نامناسب

- Miranvari A. Investigating the impact of student-faculty member interactions on students' educational achievement. *Journal of Social Sciences*. 2009; 6(1):27-51. [Persian]
- 7- Rezakhani S. A survey on internal and external motivation for academic achievement of Students in various academic courses in Islamic Azad University of Roudehen. *Journal of Modern Thoughts in Education*. 2007; 2(6):85-106. [Persian]
- 8- Roudbari M, Asl-Marz. The Academic progress of Students in Zahedan University of Medical Sciences and its associated factors. *Strides in Development of Medical Education*. 2010; 7(2):147-152. [Persian]
- 9- Changizy Ashtyani S, Shamsi M, Mohammadbeygi A. Frequency of educational decline and some effective factors of student's opinion in Arak University of Medical Sciences, 2009. *J Arak Univ Med Sci*. 2010; 12 (4):24-33. [Persian]
- 10- Useus SD, Quayle S J. Toward an intercultural

perspective of racial and ethnic minority college student persistence. *The Review of Higher Education*. 2009; 33(1), 67-94.

11- Gholamali_lavasani M, Darani K. The relationship between personal and family characters with academic achievement in psychology and education students of Tehran University. *Journal of Psychology & Educational Science*. 2005. 34(2):1-21. [Persian]

12- Fadaei Z, Ashouri A, Hooshyari Z, Ezanloo B. Path analysis of locus of control, symptoms of depression and suicidal ideation on academic achievement: The role of gender as moderator. *Journal of Fundamentals of Mental Health*. 2011; 13(2): 148-59. . [Persian]

13- Ghamari F, Mohammadbeigi A, MohammadsalehiJ N. The association between mental health and demographic factors with educational success in the students of Arak Universities. *BUMS*. 2010; 12(1(Suppl.1)):118-124. [Persian]

14- S. Najafipour F. Yaktatalab SH. The prevalence of depression among the students of Jahrom University of medical sciences and its relationship with academic failure. *J of Jahrom Univ med sci*. 2008; 6(2): 27-37. [Persian]

15- Kamkari K, Kiomarsi F, Shokrzadeh S. The impacts of education stress on the motivation of the university students in Tehran. *Journal of Modern Thoughts in Education*. 2010; 5(19):111-131. [Persian]

16- Abadi B. Zamani GH. Factors affecting on agricultural students academic achievement: A case

of College of Agriculture, Shiraz University. *Iranian Agricultural Extension and Educational Journal*. 2010; 5(2): 31-43. [Persian]

17- Safdari F, Delaram M, Parvin N, Kheiri S, Froozandeh N, Kazemian A. The viewpoints of students and educators, in faculty of nursing and midwifery of Shahrekord University of Medical Sciences, about the effective factors in academic improvement of students, 2004. *J Shahrekord Univ Med Sci*. 2007; 9 (3):71-7. [Persian]

18- Bigdeli Z, Abam Z. Effective factors for choosing the field of study and changing Attitude in clinical psychology an liberian students of Ahvaz Shahid Chamran University. *Library and Information Science*. 2003;6(22):47-67. [Persian]

19- Haji_Khayat AR. The study of causes of graduates Unemployment on higher education. Presented at: The first National Conference on Employment and Higher Education System, Tarbiat Modares University: Tehran, 2003. [Persian]

20- Ghanei-Rad MA. The inharmonious development of higher education: Unemployed graduates and elites immigration. *Social Welfare Quarterly*. 2005; 4 (15):169-208. [Persian]

21- Karimi S, Chizari M, Biemans H. J. A, Mulder M. Entrepreneurship education in Iranian higher education: The current state and challenges. *European Journal of Scientific Research*. 2010; 48(1):35-50.

22- Sameei GH. An investigation of the unemployment of higher educated manpower in Iran. *International Journal of Human Resource Studies (IJHRS)*. 2012; 2(2):142-54.

- 23- Entezari Y. A Model for Coordinating Higher Education system with knowledge based changes in employment system. *Quarterly Journal of Research and Planning in Higher Education*. 2009; 15 (3):1-28. [Persian]
- 24- Azizi N. Employment and higher education: the strategies for coupling higher education to the needs of labor market. *Quarterly Journal of Research and Planning in Higher Education*. 2004; 10 (1):171-197. [Persian]
- 25- Motevaseli M, Dehmardeh N. The functioning of market economy in solving unemployment. *Tahghihat- E- Eghtesadi*. 2006; 41(73):107-132. [Persian]
- 26- Hosseini Largani S, Mir Arab R, Rezaie S. Entrepreneurship education in new millennium as an infrastructure for university graduates employment. *Quarterly Journal of Research and Planning in Higher Education*. 2009; 14 (4):119-37. [Persian]
- 27- Ajami S, Ghaderinansa L. Admission, occupation and teaching of medical records graduates in Isfahan, Iran. *Health Information Management*. 2011; 8(5):630-638. [Persian]
- 28- Dabagh R. Employment policies in Iran and some other countries. *Quarterly Journal of Research and Planning in Higher Education*. 2006; 11 (3):147-66. [Persian]
- 29- Motlagh M, Elhampour H, Shakurnia A. Factors affecting students' academic failure in Ahvaz Jundishapur University of Medical Sciences in 2005. *Iranian Journal of Medical Education*. 2008; 8 (1):91-9. [Persian]
- 30- kabirzadeh A, Rezaee Gharahtekan M, Tayyeban M, Alizadeh M. Factors affecting discipline choice in students of medical records and health information technology in Mazandaran University Of Medical Sciences in year 2010. *Iranian Journal of Medical Education*. 2012; 12 (4):258-64. [Persian]
- 31- Jebraeily M, Mosavei-Vaezi SJ, Mikaeili P, Sadatian R, Aghlmand S. Evaluating the influencing factors of educational underachievement in gifted and talented students of Urmia University of Medical Sciences. *Future of Medical Education Journal*. 2011; 4(3):21-5. [Persian]
- 32- Cokley K. Perceived faculty encouragement and its influence on college students. *Journal of College Student Development*. 2000; 41(3):348-52.
- 33- Alikhani SH, Markazi-Moghaddam N, Borumand S, Zand-begleh M. Evaluation of influencing factor of educational decline of nursing students of Army University of Medical Sciences 1380 and 1383. *JAUMS*. 2006; 4 (14):819-24. [Persian]
- 34- Tagharrobi Z, Fakharian E, Mirhoseini F, Rasoulinejad SA, Akbari H, Amel H. Survey of educational drop-out indexes and its related factors in alumni of Paramedical Faculty of Kashan Medical University. *J Babol Univ Med Sci* 2010; 12(1):76-89. [Persian]

A Study of Factors Affecting on Decreased Desire to Continue Education on Undergraduate Students in Ahvaz Jondishapur University of Medical Sciences (2011)

Zarei J¹, Azizi A², Kazemi A³

¹Dept.of Health Information Technology, Ahvaz Jondishapur University of Medical Sciences, Ahvaz, Iran

²School of Allied Health Sciences, Ahvaz Jondishapur University, Ahvaz, Iran

³Dept of Health Information Technology, Shiraz University of Medical Sciences, Shiraz, Iran

Corresponding Author: Azizi A, Dept of Health Information Technology , School of Allied Health Sciences, Ahvaz Jondishapur University, Ahvaz, Iran

Email: azizimaster@gmail.com

Received: 1 Jan 2014

Accepted: 13 Mar 2014

Background and Objective: The student's academic achievement is one of the most important indicators of the efficiency of higher education system. One of the issues raised about the student's academic achievement is the study of reasons for decreased desire to continue education. The aim of this study was to study the factors affecting decreased desire of students to continue higher education.

Materials and Methods: This study was observational and cross-sectional in nature. It was conducted in the academic year of 2011-2012. The population of the study consisted of students in their final year of BS degree in School of Allied Health Sciences, Ahvaz Jondishapur University of Medical Sciences. The data collection instrument was a questionnaire which consists of three parts and 16 items. The questionnaire validity and reliability was confirmed. A five-point Likert scale was used to measure respondents' answers. Data were analyzed by SPSS (version 15) using descriptive statistics.

Results: Among 276 students 56 cases (20.3 percent) had no desire to continue education. The highest score was related to radiotherapy students (30.4 percent) and lowest score was related to anesthesia students (9.1percent).Study of different reasons for decreased desire to continue education showed the most important reason was employment and the labor market (mean 2.8) and family problems (mean1.9) were mentioned as the least important reasons.

Conclusions: Overall, it can be concluded that except for the reason of teachers and departments, other reasons were a cause of decreasing desire to continue higher education.

Keywords: Higher education, Undergraduate students, Academic failure